

KONSITUTSIYA – O‘ZBEKISTON TARAQQIYOTINING MUSTAHKAM ASOSI

Gavhar Tursunova

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrasi o‘qituvchisi (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi mamlakat taraqqiyoti, demokratik islohotlar, huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatining shakllanishidagi hal qiluvchi omil sifatida tahlil qilinadi. Konstitutsiyaning jamiyat siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotida tutgan o‘rni hamda uning zamonaviy islohotlar jarayonidagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Konstitutsiya huquqiy davlat fuqarolik jamiyati taraqqiyot islohotlar inson huquqlari qonun ustuvorligi

Kirish

Har qanday demokratik jamiyatning mustahkam poydevori uning Konstitutsiyasi sanaladi. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi mamlakat suvereniteti, davlat tuzilishi, inson va fuqarolarning asosiy huquq hamda erkinliklarini belgilab beruvchi bosh huquqiy hujjat sifatida jamiyat hayotida alohida ahamiyat kasb etadi. Unda davlat boshqaruvi tamoyillari, adolat, qonun ustuvorligi, ijtimoiy barqarorlik va fuqarolarning farovon hayotini ta’minlashga qaratilgan normalar ifodalangan. Konstitutsiya qabul qilingan davrdan boshlab O‘zbekistonning siyosiy tizimini takomillashtirish, iqtisodiy o‘zgarishlarni chuqurlashtirish va jamiyatni modernizatsiya qilish jarayonlarida muhim yo‘naltiruvchi kuch bo‘lib kelmoqda.

Bugungi globalashuv davrida har bir davlatning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri barqaror huquqiy tizimning mavjudligidir. O‘zbekistonning Konstitutsiyasi ham zamon talablari va jahon standartlari bilan uyg‘un holda takomillashib bormoqda. Huquqiy, siyosiy va ijtimoiy islohotlarning izchil amalga oshirilishi Konstitutsiyada belgilangan tamoyillarni hayotga tatbiq

etishning amaliy ko'rinishidir. Inson huquqlarini himoya qilish, davlat organlari faoliyatining ochiqligi, jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlash bo'yicha qabul qilinayotgan yangi qonunlar va normalar bosh Qomusda belgilangan umumiy maqsadlarning davomidir. Konstitutsiyaning zamonaviy talqin etilishi va amaliyotga samarali joriy qilinishi davlat boshqaruvi tizimini soddalashtirish, iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish, aholi farovonligini oshirishga xizmat qilmoqda. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi davlat va jamiyat taraqqiyotini huquqiy jihatdan tartibga soluvchi bosh manba bo'lib, mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarning huquqiy poydevorini yaratadi. Undagi normalar davlat boshqaruvi, fuqarolarning huquq va erkinliklari, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar, siyosiy tizim va fuqarolik jamiyati rivojiga oid asosiy tamoyillarni belgilab beradi. Konstitutsiya jamiyat hayotining barcha jabhalarida qonun ustuvorligini ta'minlab, davlatning demokratik yo'nalishini belgilovchi muhim hujjat sifatida e'tirof etiladi.

Konstitutsiyaning davlat mustaqilligi va suverenitetini ta'minlashdagi ahamiyati

Konstitutsiyada O'zbekistonning mustaqil, erkin va suveren davlat ekanligi qat'iy belgilangan. Bu norma nafaqat davlatning ichki siyosatini, balki xalqaro maydondagi mavqeini ham mustahkamlaydi. Suveren davlat sifatida O'zbekiston o'z ichki siyosatini mustaqil belgilaydi, xalq iradasi asosida taraqqiyot yo'lini tanlaydi, tashqi siyosatda ham milliy manfaatlarni ustuvor deb biladi. Shu jihatdan Konstitutsiya mamlakatning siyosiy mustaqilligi uchun kafolat vazifasini bajaradi.

Davlat boshqaruvi tizimi va hokimiyatlar bo'linishi tamoyili

Konstitutsiyada davlat hokimiyatining qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linishi aniq belgilangan. Bu tamoyil demokratik jamiyatning eng muhim elementlaridan bo'lib, hokimiyatlar o'rtasida muvozanat va o'zaro nazoratni ta'minlaydi. Parlamentning xalq manfaatlarini ifodalashi, hukumatning siyosiy qarorlarni amalda bajarishi va sud hokimiyatining mustaqilligi davlat boshqaruvi samaradorligini oshiradi. Bunday tizim davlat organlarining ochiqligi, shaffofligi va javobgarligini kuchaytirib, demokratik qadriyatlarni hayotga tatbiq

etadi.

Inson huquqlari va erkinliklarining konstitutsiyaviy kafolatlari

Konstitutsiyada shaxsning qadr-qimmatini oliy qadriyat sifatida e'tirof etilgan. Unda har bir fuqaroning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari alohida kafolatlangan. So'z va matbuot erkinligi, fikr bildirish huquqi, birlashish erkinligi, mulkka egalik qilish huquqi va boshqa ko'plab huquqlar jamiyatda erkinlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, inson huquqlarini himoya qiluvchi maxsus organlar faoliyatining yo'lga qo'yilishi, sud-huquq tizimidagi o'zgarishlar ushbu konstitutsiyaviy qadriyatlarning amalda ta'minlanishiga xizmat qilmoqda.

Iqtisodiy islohotlarning huquqiy poydevori sifatida Konstitutsiya

Bozor iqtisodiyoti tamoyillariga o'tish jarayonida Konstitutsiya muhim huquqiy asos bo'ldi. Unda mulk shakllarining tengligi, xususiy mulkning daxlsizligi, tadbirkorlik erkinligi, erkin iqtisodiy faoliyat yuritish uchun sharoit yaratish kabi normalar mustahkamlangan. Tadbirkorlik subyektlariga berilayotgan imtiyozlar, investitsiya muhitining yaxshilanib borishi, iqtisodiy liberallashtirish jarayonlari Konstitutsiyada belgilangan iqtisodiy prinsiplarga asoslanadi. Natijada mamlakatda raqobatbardosh iqtisodiy tizim shakllanmoqda.

Konstitutsiya va ijtimoiy soha rivoji

Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy yo'nalganligi alohida ta'kidlanadi. Ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya, yoshlar va ayollar manfaatlarini himoya qilish kabi masalalar davlatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qayd etilgan. Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash, zamonaviy ta'lim tizimini shakllantirish, sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish kabi jarayonlar Konstitutsiyaviy normalarning amaliy ifodasi bo'lib xizmat qiladi.

Fuqarolik jamiyati va demokratik institutlar shakllanishida Konstitutsiyaning roli

Fuqarolik jamiyati institutlari Konstitutsiyada belgilangan erkinliklar asosida shakllanadi. Nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoat birlashmalari, ommaviy axborot vositalari va boshqa institutlar faoliyati konstitutsiyaviy normalar bilan himoya qilinadi. Fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtiroki, jamoatchilik

nazorati, ochiq muloqot tizimi demokratik jamiyatning muhim belgilari sanaladi. Konstitutsiya ushbu institutlarning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi va jamiyatning siyosiy madaniyatini oshiradi.

Konstitutsiyaning zamonaviy talqini va yangilanish zaruriyati

Dunyo taraqqiyoti, texnologiyalarning rivoji, xalqaro maydondagi o'zgarishlar Konstitutsiyaning zamon talablariga mos ravishda takomillashtirilishini taqozo etadi. Konstitutsiyada inson qadri, ekologiya, raqamli xavfsizlik, korrupsiyaga qarshi kurash, ijtimoiy tenglik kabi zamonaviy masalalarning yanada chuqurroq yoritilishi mamlakatning barqarorligi va rivojlanish istiqboli uchun muhimdir. Shu bois Konstitutsiyaning muntazam ravishda yangilanib borishi jamiyat ehtiyojlarini to'liq qondirishga xizmat qiladi.

Konstitutsiya siyosiy institutlar faoliyatini tartibga solish bilan birga fuqarolarning jamiyat hayotida faol ishtirokini kengaytirishga ham yordam beradi. Ochiq, ishonchli va shaffof boshqaruv tamoyillarining mustahkamlanishi davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqotni kuchaytiradi. Bu esa O'zbekistonning modernizatsiya jarayonida demokratik qadriyatlarni mustahkamlashga zamin yaratadi.

Konstitutsiya va milliy davlatchilik an'analari uyg'unligi

O'zbekiston Konstitutsiyasi nafaqat zamonaviy demokratik qadriyatlarga, balki xalqning tarixiy merosi va milliy davlatchilik an'analariga ham asoslanadi. Unda davlat ramzlari, til, tarixiy merosni asrab-avaylash, milliy qadriyatlarni hurmat qilish kabi masalalar huquqiy jihatdan mustahkamlangan. Bunday yondashuv davlatning o'zligini saqlash, milliy birlik va ijtimoiy hamjihatlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Konstitutsiyada aks etgan milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi O'zbekistonning barqaror taraqqiyotga intilishida mustahkam poydevor yaratadi.

Konstitutsiya va ekologik xavfsizlik masalalari

Bugungi kunda ekologik barqarorlik va tabiatni muhofaza qilish global muammo sifatida e'tirof etilmoqda. Konstitutsiyada atrof-muhitni asrash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash davlatning

asosiy vazifalaridan biri sifatida belgilangan. Mamlakatda yashil iqtisodiyotga o'tish, ekologik nazorat tizimini kuchaytirish, chiqindilarni qayta ishlash va suv resurslarini tejashga qaratilgan loyihalar ham Konstitutsiyada aks etgan tamoyillarning amaliy ifodasidir. Ekologik normalarning mavjudligi kelajak avlodlar uchun sog'lom muhit yaratishga xizmat qiladi. Jamiyatning barqaror rivoji mamlakatning barcha hududlarida teng imkoniyatlarning yaratilishi bilan bog'liq. Konstitutsiyada mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari, hududlarning o'zini o'zi boshqarish tizimi, mahallaning jamiyatdagi o'rni aniq belgilangan. Hududiy rivojlanish strategiyalari, infratuzilma loyihalari, aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan dasturlar aynan konstitutsiyaviy prinsiplarga asoslanadi. Mahalliy boshqaruvning kuchaytirilishi fuqarolarning o'z hududidagi muammolarni hal etishda faol ishtirokini ta'minlaydi. Konstitutsiyada ta'lim olish har bir fuqaroning asosiy huquqi sifatida mustahkamlab qo'yilgan.

Bu tamoyil ilmiy salohiyatni rivojlantirish, yoshlar uchun keng imkoniyatlar yaratish, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish kabi yo'nalishlarda o'z samarasini bermoqda. Ta'lim sifatini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, oliy ta'lim muassasalarini modernizatsiya qilish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi jarayonlar Konstitutsiyada belgilangan normalarning amalda bajarilishidir. Ta'lim tizimining rivojlanishi esa mamlakatning intellektual salohiyati oshishiga xizmat qiladi. Yosh avlodning har tomonlama rivojlanishi davlatning kelajagini belgilaydigan asosiy omillardandir.

Konstitutsiyada yoshlarning huquqlari, manfaatlarini himoya qilish, ularga sifatli ta'lim, sog'lom turmush, kasb-hunar egallash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlatning mas'uliyati belgilangan. Bugungi kunda yoshlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlar, grantlar, bilim va innovatsiyalarni rivojlantirish markazlarining faoliyati konstitutsiyaviy normalarning amaldagi natijasi bo'lib xizmat qilmoqda. Yoshlarning davlat boshqaruvida, ijtimoiy hayotda faollashuvi demokratik jamiyat rivojiga katta hissa qo'shadi. Konstitutsiyada erkaklar va ayollarning teng huquqliligi aniq belgilangan bo'lib, bu prinsip jamiyatda gender siyosatining rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qilmoqda. Ayollarning siyosiy,

iqtisodiy, ijtimoiy sohalarda faol ishtiroki, ularga yaratilayotgan sharoitlar, tadbirkorlikka keng yo'l ochilishi va gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan dasturlar Konstitutsiyada aks etgan tenglik prinsiplarini amaliyotga tatbiq etadi. Bu esa jamiyatning ijtimoiy barqarorligi va farovonligiga xizmat qiladigan muhim omildir.

Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar hayotning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Konstitutsiya elektron boshqaruv, axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratishni taqozo etadi. Mamlakatda elektron hukumat tizimining rivojlanishi, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi, ochiq ma'lumotlar portallarining yo'lga qo'yilishi nafaqat qulaylik yaratmoqda, balki davlat boshqaruvida shaffoflik va samaradorlikni oshirmoqda. Raqamli xavfsizlikni ta'minlash ham Konstitutsiyada belgilangan huquqiy normalarga asoslanadi.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi mamlakat taraqqiyoti, siyosiy barqarorlik va ijtimoiy islohotlarning asosi hisoblanadi. U nafaqat davlatning bosh huquqiy hujjati, balki jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiluvchi strategik yo'nalishlarni belgilab beruvchi dasturilamal sifatida ahamiyat kasb etadi. Konstitutsiyada belgilangan tamoyillarning hayotga izchil tatbiq etilishi O'zbekistonning demokratik rivojlanish yo'lini mustahkamlaydi, inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois Konstitutsiya jamiyat hayotida doimiy ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatning barqaror taraqqiyotida bosh mezon sifatida qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, rasmiy nashr.

1. Karimov I. A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.

2. Saidov A. X. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy huquqi. – Toshkent: Adolat nashriyoti.
3. Jo'rayev Q., Tursunov A. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi.
4. G'afurov U. O'zbekiston konstitutsiyaviy islohotlari: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
5. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi qonunchilik muammolari instituti tahriri ostida. Konstitutsiyaviy islohotlar va davlat boshqaruvi tizimi. – Toshkent.
6. Qodirov A. Demokratik jamiyat asoslari va inson huquqlari. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
7. Мажидов Ш. Ф. Развитие гражданской культуры сквозь призму модернизации образования (на примере Республики Узбекистан). СПб //Актуальные проблемы социологии культуры, образования, молодежи и управления. – 2016. – С. 585-589.
8. Majidov S. F. World epidemics in the history of humanity: on the example of the “black death” //Science and Education. – 2023. – Т. 4. – №. 1. – С. 246-253.
9. KONSTITUTSIYANING YARATILISHI: TARIXI, TAJRIBA VA ISTIQBOL
TG Begmurodovna, B Fatxulla - Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbqiq etishning ..., 2025
- 10 Gavhar T. et al. AQSH KONSTITUTSIYASINING QISQACHA YARATILISHI TARIXI VA XX ASR BIRINCHI YARMIDA AQSHDAGI KONSTITUTSIYAVIY O'ZGARISHLAR //SHOKH LIBRARY. – 2025.
10. Bekmurodovna G. T. In the early stages of relocation policy features and methods //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 110-112.
11. Турсунова Г., Очилов И. Amir Temur hayoti va ulkan saltanatning vujudga kelishi //Oriental Art and Culture. – 2020. – №. IV. – С. 45-51

12. Abdugʻaniyev, Bekzod. "SUGʻDIYLARDA DIN MASALASI: ZARDUSHTIYLIK VA MAZDAKIYLIK." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 5.1 (2025): 34-40.

13. АСОСИЙ ҚОНУН ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ УЙЎУНЛИГИ
Г ТУРСУНОВА - TADQIQOTLAR, 2025

14. AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDAGI TANIQLI
TABIBLAR VA ULARNING FAOLIYATI

G Tursunova - ACUMEN: International journal of multidisciplinary ...,
2024

15. Guarantees of Equal Opportunities and Equal Rights for Men and
Women, Including Girls

G Tursunova - SYNAPSES: Insights across the disciplines, 2024

16. Gavhar, Tursunova, and Abdugʻaniyev Bekzod Abduvali oʻg.
"AQSH KONSTITUTSIYASINING QISQACHA YARATILISHI TARIXI VA
XX ASR BIRINCHI YARMIDA AQSHDAGI KONSTITUTSIYAVIY
OʻZGARISHLAR." SHOKH LIBRARY (2025).

17. Azimjon oʻgʻli, Beknazarov Javoxir. "CULTURAL LIFE IN
CENTRAL ASIA DURING THE TIMURIDS DYNASTY." SHOKH
LIBRARY (2025).